

О. Хилько, канд. політ. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЄС ЩОДО ЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ НА НАСТУПНЕ ДЕСЯТИЛІТТЯ

Интерес Европейского Союза до регіону Чорного моря, який ніколи не обіймав провідних позицій у зовнішньополітичному порядку денному ЄС, є динамічним, що продемонструвала політика нового потужнішого Союзу після Лісабону. Попри значну нагальність проблем жорсткої безпеки в Чорноморському регіоні, пов'язаних з милітаризацією регіону Росією, Європейський Союз концентрується на питаннях розвитку сполучень, сталого розвитку, синьої економіки й енергетики. Саме цей порядок денний буде визначати політику ЄС у регіоні на найближчу декаду. Розуміння цих пріоритетів є важливим для формування зовнішньополітичного, безпекового, енергетичного й екологічного порядку денного Україною.

Ключові слова: Європейський Союз, Чорноморський регіон, Росія, порядок денний для України.

Е. Хилько, канд. політ. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ ЕС ПО ОТНОШЕНИЮ К РЕГИОНУ ЧЕРНОГО МОРЯ НА СЛЕДУЮЩЕЕ ДЕСЯТИЛЕТИЕ

Интерес Европейского Союза к региону Черного моря, который никогда не занимал ведущих позиций во внешнеполитической повестке дня ЕС, является динамическим, что демонстрирует политика обновленного более влиятельного Союза после Лиссабона. Несмотря на существенную актуальность проблем жесткой безопасности в Черноморском регионе, связанных с милитаризацией региона Россией, Европейский Союз концентрируется на вопросах развития сообщений, устойчивого развития, синей экономики и энергетики. Именно эта повестка дня будет определять политику ЕС в регионе на ближайшую декаду. Понимание данных приоритетов является важным для формирования внешнеполитической, энергетической и экологической повестки дня Украины, как и политики безопасности.

Ключевые слова: Европейский Союз, Черноморский регион, Россия, повестка дня для Украины.

УДК 342.372(594)

Б. Черкас, канд. політ. наук, асист.,
Р. Тезбір, студентка 2 курсу магістратури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР

Розглянуто еволюцію стратегії національної безпеки Республіки Сінгапур відповідно до конкретних загроз на різних етапах розвитку країни. На основі аналізу Стратегії національної безпеки, прийнятої в 2004 р., автор досліджує конкретні заходи, вжиті урядом країни для подолання безпекових викликів, та способи налагодження міжвідомчої координації органів державної влади, бізнес-структур і громадянського суспільства. Зважаючи на інноваційність і відкритість економіки Республіки Сінгапур, значну увагу приділено стратегії боротьби з кіберзагрозами, а також співробітництву з іншими країнами задля спільного подолання безпекових викликів.

Ключові слова: Республіка Сінгапур, національна безпека, транснаціональний тероризм, міжвідомча координація, кібербезпека, соціальна гармонія.

Вступ. Республіка Сінгапур є цікавим об'єктом для дослідження національної безпеки, зважаючи на складні геополітичні умови. Стаття є спробою простежити еволюцію стратегії національної безпеки цієї держави з часу проголошення її незалежності в 1965 році й до сьогодні.

Безперечно, за цей проміжок часу змінилися геополітичне середовище Сінгапуру та його місце на міжнародній арені. Відповідно змінилися й основні виклики, які загрожують безпеці держави. Після проголошення незалежності Сінгапуру загрози національній безпеці мали як зовнішній, так і внутрішній характер. Передусім варто відзначити складні геополітичні обставини, у яких опинилася країна (насамперед ідеться про загрози від найближчих сусідів – Малайзії, Індонезії та КНР). Збройні сили Сінгапуру на той час були нечисленими та технічно погано оснащеними, тому оточення вороже налаштованих держав становило реальну небезпеку. Водночас країна практично позбавлена власних ресурсів, тому змушена була експортувати навіть воду й пісок. Крім того, потенційну загрозу національній безпеці Сінгапуру становила його етнічна неоднорідність.

Сьогодні внутрішньо- та зовнішньополітичні обставини, безумовно, змінилися. Сінгапур володіє найкращими збройними силами в регіоні (за даними SIPRI) та витрачає великі суми на оборону щороку (3,2 % ВВП) [2]. Завдяки тотальному відеоспостереженню у країні спостерігається дуже низький рівень внутрішньої злочинності. У міжнародних відносинах уряд до-

тримується принципу балансу сил. Ідеться про співробітництво як зі США, так і з КНР без односторонньої залежності від них, а також про балансування між партнерством із Китаєм і дистанціюванням від нього. Паралельно Сінгапур розвиває добросусідські відносини з Малайзією та Індонезією. Спостерігається також зростання впливу держави в межах АСЕАН, що потенційно може стати запорукою безпеки.

Як бачимо, основні загрози національній безпеці змінилися, у результаті еволюціонувала стратегія боротьби з ними.

Наше дослідження стратегії національної безпеки Сінгапуру після проголошення його незалежності будується на основі мемуарів Лі Куана Ю та офіційних документів Міністерства оборони, яке на той час очолював Го Кен Сві. Аналіз сучасних загроз, які уряд визначає як пріоритетні, здійснений на основі Стратегії національної безпеки, прийнятої в 2004 році, а також розгляду діяльності *Координаційного центру національної безпеки* та його аналітичних звітів. Зважаючи на інноваційність економіки Сінгапуру, значну загрозу для безпеки країни на цьому етапі становлять кібератаки, тому доцільно буде також проаналізувати Стратегію кібербезпеки 2018 року.

Історична довідка. Після проголошення незалежності в 1965 Сінгапур опинився у ворожому оточенні трьох значно більших за розміром та військовим потенціалом держав. Влада Малайзії здійснювала тиск на економіку й

політику, сприяла розпалюванню міжетнічних конфліктів. Індонезія планувала воєнну агресію та спонсорувала тероризм. КНР підтримувала ліві політичні сили та комуністичний радикалізм на острові. Відповідно, новостворена незалежна держава потребувала надійних союзників. Перед керівництвом Сінгапуру постала нагальна потреба вибору зовнішньополітичної стратегії країни. А також необхідно було заповнити вакуум, який утворився після відходу британських військ з острова [1].

Основним завданням уряду держави було гарантування безпеки своїх громадян. Тому керівництво Сінгапуру пришвидшеними темпами розпочало формування власних збройних сил, паралельно запроваджуючи доволі жорсткі, проте необхідні країні реформи.

Урядом держави було вжито цілу низку необхідних заходів задля забезпечення стабільності та благополуччя в регіоні, динамічної рівноваги та економічної взаємодії з державами Південно-Східної Азії. Насамперед ідеться про налагодження добросусідських відносин у регіоні. Завдяки вдалим дипломатичним крокам керівництва Сінгапуру, зокрема першого міністра закордонних справ Сіннатамбі Раджаратнама, сусідні Малайзія та Індонезія стали надійними партнерами [1].

Уряд зумів використати переваги геополітичного розташування держави на перехресті торговельних шляхів і, реалізувавши низку необхідних реформ, інтегрувати країну до світової економіки, що стало своєрідною безпековою подушкою для Сінгапуру. У зовнішній політиці було обрано принцип балансу сил, завдяки чому вдалося уникнути односторонньої залежності від США чи від КНР.

Що стосується терористичних загроз, в історії Сінгапуру траплялися поодинокі випадки терактів, які дозволили вибудувати правильну стратегію боротьби з ними.

З-поміж окремих терактів варто виділити вибух у 1965 році в МакДональдсі (3 загиблих, 33 постраждалих). Метою нападу була деморалізація суспільства. Проте уряд відреагував максимально рішуче й ефективно: було затримано всіх винних та підвищено заходи безпеки [7].

У 1974 р. відбувся напад на нафтопереробний комплекс Shell із метою зриву постачання нафти з Сінгапуру до В'єтнаму, де на той час велися бойові дії. Але завдяки швидкій реакції поліцейських катерів і вдалим переговорам удалося звільнити всіх заручників [7].

У 1991 р. четверо пасажирів літака, що летів із Малайзії до Сінгапуру, взяли в заручники екіпаж та більше сотні пасажирів, висунувши вимоги до пакистанського уряду. Знову ж таки уряд відреагував блисквично та пішов на рішучі кроки: штурм літака, у результаті якого терористів було знищено, а всіх пасажирів – звільнено [7].

Вдалося попередити плани смертників щодо захоплення літака в аеропорту Чангі. Аналітики Сінгапурського інституту безпеки та стратегічних досліджень вважають, що це мало б катастрофічні наслідки для Сінгапуру [7].

Також удалося завадити десяткам інших терактів, які планували реалізувати терористи Аль-Каїди та місцевих організацій, що входять до її мережі. Зважаючи на географічну близькість, загрозу безпеці Сінгапуру становили також можливі терористичні дії Ісламського фронту визволення моро, який активно діяв на Філіппінах. Але найбільшу загрозу становила ісламістська організація Джемаа Ісламія. Зараз понад сто терористів перебувають у в'язницях Сінгапуру, десятки було засуджено до смертної кари [4].

Події 11 вересня 2001 року виявили, що вразливими до тероризму є навіть високорозвинені країни. А загибель двохсот осіб на Балі показала, що регіон Південно-Східної Азії також у небезпеці. Зокрема, загрозу ста-

новить діяльність регіональної терористичної організації "Джемаа Ісламія", яка націлена на створення Ісламської держави в ПСА. На початку 2000-х у ЗМІ періодично з'являлася інформація про акти диверсії з метою підризу діяльності урядів країн регіону. До речі, саме в Сінгапурі було заарештовано лідерів цієї організації (Мас Селамат Кастарі та Хамбалі). Однак загроза відновлення активності терористів досі залишається [4].

Якщо до трагедії в Нью-Йорку національна безпека Сінгапуру була зосереджена на потужній зовнішній обороноздатності, то події 9/11 змістили акценти на підвищення внутрішньої безпеки. На міжнародній арені МЗС зосередилося на активній дипломатичній роботі заради формування єдиного фронту боротьби з тероризмом. Важливо, щоб усі держави регіону об'єдналися задля викоринення цієї загрози. Адже на сьогодні ми спостерігаємо глобальний вимір тероризму: терористичні організації формують розгалужену мережу, тому теракти, які планують здійснити в певній державі, можуть організуватися далеко за її межами. На території Сінгапуру було затримано терористів, що приблизно в один час планували резонансні теракти: "Семмі" (Мохаммада Мансура Джабару) та "Майка" (Фатура Рахмана), які були громадянами відповідно Канади та Філіппін; перший – агент Аль-Каїди, який мав консультувати місцевий осередок; інший – із Фронту визволення Моро на Філіппінах.

Аналіз чинної Стратегії національної безпеки. Документ було прийнято ще в 2004 році й відтоді не виникало необхідності його змінювати. Підзаголовок Стратегії "Боротьба з тероризмом" вказує, що на сьогодні саме тероризм визначається як основна загроза для населення Сінгапуру. У першому розділі Стратегії наведено слова прем'єр-міністра Сінгапуру Лі Сянь Луна: "Це буде тривала війна для Сінгапуру та регіону, і кінця їй поки не видно" [7].

Водночас у Стратегії наголошено, що не варто зосереджуватися лише на посиленні заходів безпеки та нівелювати інші сфери добробуту населення, оскільки досягти стану абсолютної безпеки неможливо. Тому першочерговим завданням було проголошено мінімізацію потенційної шкоди від тероризму.

Стратегія 2004 року мала стати своєрідним компасом для подальших дій у сфері безпеки та "дорожною картою" для потенційних стейкхолдерів. Як уже зазначалося вище, основними цілями були попередження можливих ризиків, захист населення у разі непередбачуваних обставин та якнайшвидше відновлення нормального стану життя. Значна увага приділялася координації міністерств та відомств у кризових ситуаціях. Задля створення єдиного фронту боротьби зі спільним ворогом – тероризмом – важливо було також залучити бізнесові кола, громадянське суспільство та окремих індивідів. Паралельно було визначено необхідність співпраці в цій сфері з іншими країнами регіону, ідеться, зокрема, про обмін досвідом і розвідувальними даними. У Стратегії також наголошується на потребі психологічної підготовки населення, яке має усвідомлювати серйозність загрози, проте не піддаватися паніці в разі її виникнення ("жити з тероризмом, пристосовуватися до його повсякденної реальності та залишатися рішучими та стійкими перед лихом").

Прикметно, що в цьому документі переважно йдеться про транснаціональний тероризм. Це означає, що на сьогодні уряд не вважає потенційно можливими збройну агресію чи загрозу територіальній цілісності з боку тих чи інших держав (на ранніх етапах історії незалежної країни такі загрози справді існували, зважаючи на розгром посольства Сінгапуру в Індонезії чи розпалювання міжетнічного протистояння з боку Малайзії).

Уряд Сінгапуру займає непохитну позицію та гостро критикує будь-які прояви тероризму. У зв'язку з цим країна може бути серйозною мішенню для терористів. Як основну загрозу визначено не окремі, епізодичні теракти, а організовані, навмисні, тривалі терористичні акції, тому для їх попередження необхідний комплексний підхід. Важливо, щоб міжнародна спільнота дійшла консенсусу щодо дефініції та характеристик транснаціонального тероризму, який значно відрізняється від того, з яким людство стикалося в минулому.

Стратегія 2004 року приділяє значну увагу еволюції природи тероризму як явища. Проаналізовано його психологічні аспекти та наголошено на небезпеці неправильного трактування положень ісламу, що в результаті призводить до поширення радикалізму. Окремо описано ризики потрапляння в руки терористів зброї масового знищення, що мало б катастрофічні наслідки.

На сьогодні міжнародна спільнота опинилася в абсолютній новоті середовищі безпеки. Тому для формування нової стратегії національної безпеки було поставлено завдання вийти за межі традиційних загроз та враховувати транснаціональні терористичні загрози з боку недержавних елементів.

У Стратегії національної безпеки підкреслено, що Сінгапур не є *"самотнім"* у цій небезпеці, подібні виклики стоять перед більшістю держав регіону [7]. Водночас наголошується, що країна має поклатися передусім на власні сили. Тому *"безпекова парасолька США"*, яка була потрібна в 70–80-х роках, більше не актуальна.

Необхідна розгалужена мережа безпекових структур та її ефективна координація з центрального хабу. Тож основним організаційним завданням національної безпеки було визначено мобілізацію, координацію та управління урядовими відомствами задля підвищення готовності Сінгапуру до непередбачуваних безпекових викликів.

Тому основою Стратегії 2004 року є зміцнення міжвідомчої мережі. З цією метою визначено потребу імплементації відповідної структури, яка виходитиме за традиційні межі політичних, розвідувальних та оперативних відомств. Загалом стратегія національної безпеки спрямована на посилення координації між різними міністерствами та державними органами Сінгапуру.

Мережний підхід Сінгапуру називають іще мультиміністерським. Він інтегрує діяльність окремих елементів, уможливорює міжвідомчу координацію та водночас дозволяє підвищити ефективність різних структур. Історично жоден центральний орган не мав повноважень керувати національною безпекою Сінгапуру. Натомість різні міністерства розподіляли між собою функції, пов'язані з безпекою: захист від звичайних (конвенційних) загроз перебував під управлінням Збройних сил та Міністерства оборони; внутрішньою безпекою займалися поліція та Міністерство внутрішніх справ.

Однак із загрозою транснаціонального тероризму жодне відомство не зможе впоратися самостійно, бо не має достатніх ресурсів для реакції на загрози на всіх рівнях.

До речі, Міністерство внутрішніх справ саме по собі вже є розгалуженою мережею установ. До його складу входять штаб-квартира, поліція, Сили цивільної оборони, Відділ внутрішньої безпеки, Управління імміграції та контрольних пунктів, Департамент в'язниць, Центральне бюро боротьби з наркотиками, Корпорація промислової та торговельної безпеки, Корпорація реабілітації підприємств тощо. Усі ці установи мають різні цілі діяльності, однак спільну мету – гарантувати безпеку життя населення.

У межах нової стратегії було прийнято рішення про створення в уряді автономного та впливового вузла для координації політики національної безпеки. Його завданням має стати чіткий розподіл функцій між різними

відомствами та контроль над ними без прямого втручання в їхню діяльність.

Було започатковано також регулярні стратегічні форуми для обговорення ключових питань задля формування спільного розуміння безпекових викликів у розробників стратегії безпеки та тих, хто повинен втілювати її в життя.

Наголос ставився саме на колаборації між установами, щоб уникнути дублювання їхніх функцій і використати переваги та можливості кожної задля досягнення максимального результату.

Саме для цього в межах уряду в 1999 р. було створено *Координаційний секретаріат національної безпеки* під егідою чинного *Комітету з перегляду безпекової політики*, який підпорядковується напряму прем'єр-міністру.

Зараз Комітет із перегляду безпекової політики очолює Міністр-координатор із питань безпеки та оборони Тео Чі Хін. До його складу входять міністр оборони Нг Енг Хен, міністр внутрішніх справ К. Шанмугам і міністр закордонних справ Вівіан Балакрішнан. Комітет регулярно збирається для обговорення стратегії дій.

Координаційний секретаріат національної безпеки – це такий собі хаб в офісі прем'єр-міністра, утворений для визначення стратегії. Його очолює Постійний секретар із координації безпеки та розвідки Лео Йп. Головним завданням секретаріату визначено координацію роботи інших установ. Він є підзвітним Комітету з перегляду безпекової політики та діє у співпраці з Національним агентством із координації розвідки [5].

Контртерористичний центр здійснює розвідувальну діяльність і дає попередні оцінки терористичних загроз, а також здійснює їх аналіз, тому виступає водночас експертним центром.

Після аналізу безпекових установ, які розробляють політику реагування та попередження терористичних викликів, перейдемо до виконавчої складової.

Механізми врегулювання кризових ситуацій застосовувалися вже в 1986, 1991 та 2003 роках. Для цього існує спеціальна міжвідомча структура кризового менеджменту під назвою Виконавча група. Кризові ситуації виникають несподівано, тому потрібна повна готовність. З метою її забезпечення сформовано розгалужену мережу установ на чолі з МВС.

HCMC (Homefront Crisis Ministerial Committee) – комітет, покликаний у разі криз вживати необхідних заходів для забезпечення нормального функціонування держави та життя населення.

HCEG (Homefront Crisis Executive Group) – група прийняття рішень, яка визначає, як діяти в разі загрози національній безпеці (на основі рекомендацій, отриманих від інших структур).

У міжвідомчій безпековій мережі Сінгапуру чільне місце посідають також аналітичні центри та науководослідні інститути, що повинні прогнозувати потенційні загрози національній безпеці, адже важливо передчасно розробити всі можливі плани дій та реакції на ті чи інші сценарії. Основну роль у цьому контексті відіграє Міжнародний центр досліджень політичного насильства та тероризму при Інституті стратегічних досліджень.

Імплементація безпекової стратегії. З метою ефективної боротьби із загрозою транснаціонального тероризму Сінгапур вибудував надійну оборонну стратегію, яка реалізується добре організованою мережею державних установ, що працюють у партнерстві з комерційними та приватними організаціями. Цей інтегрований, багаторівневий підхід базується на трьох стовпах: *запобігання, захист і реагування*.

Під запобіганням розуміється поєднання ефективної дипломатії, потужної розвідувальної діяльності та контролю над кордонами. Сінгапур співпрацює з іншими

країнами регіону та світу в боротьбі з тероризмом, за-суджує будь-які його прояви та готовий надати власні Збройні сили для боротьби з ним там, де буде така не-обхідність. Зокрема, Сінгапур бере активну участь у розробці загальних контртерористичних документів, у тому числі резолюції РБ ООН 1373 (2001), що стала правовою основою для міжнародних дій проти тероризму, та Конвенції про заборону фінансування тероризму (2003). Також Сінгапур є учасником американської Ініціативи з недопущення розповсюдження зброї масо-вого знищення. Особливо варто виділити зусилля країни з контртерористичної діяльності в межах АСЕАН.

Сінгапур став першою країною в Азії, яка приєдна-лася до Ініціативи з безпеки контейнерів під проводом США. CSI визнає потенційну небезпеку, пов'язану з незаконними морськими вантажами, тому ведеться активна розвідувальна діяльність і попередньо огляда-ються всі вантажі, які направляються до портів США.

Сінгапур також підписав Міжнародну конвенцію з охорони людського життя на морі, яка є одним із найва-жливіших документів у контексті морської безпеки і вод-ночас одним із найдавніших (1914). Крім неї, країна є підписантом чотирьох інших конвенцій SOLAS, які визна-чають стандарти безпеки під час будівництва, обладнан-ня та експлуатації суден, а також Кодексу ISPS, що про-писує обов'язкові деталізовані вимоги до урядів, порто-вих адміністрацій і судноплавних корпорацій.

Після подій 9/11 з метою посилення захисту критич-ної інфраструктури було встановлено додаткові відео-камери. Аналогічних заходів було вжито задля підви-щення безпеки дипломатичних представництв. Крім того, було засновано Національний комітет із безпеки критичної інфраструктури. На острові Джурунг, що є стратегічним нафтопереробним хабом, було розгорнуто додаткові контингенти Збройних сил. Також було поси-лено охорону туристичних місць.

У Сінгапурі часто проводяться престижні міжнародні події як політичного, так і культурного чи спортивного характеру, зокрема щорічне аерокосмічне азіатське авіашоу та Конференція з безпеки в Азії "*Шангері-Ла діалог*". Для терористів зрив заходів такого рівня був би значним успіхом, тому уряд Сінгапуру вживає максима-льно потужних заходів охорони для протидії потенцій-ним терористичним загрозам.

Охорона наземного транспорту здійснюється у спів-праці з МВС. Через досвід масштабного теракту в поїзді в Мадриді уряд вирішив посилити заходи безпеки (до-даткові заходи поліції та підвищення можливостей ко-мунікації). Також було засновано окремий *Комітет із безпеки громадського транспорту*.

Посилена також безпека авіації. У 2002 утворено *Оперативну групу з безпеки авіації* з метою перег-ляду заходів безпеки в аеропорту Чангі та на борту літаків. Зараз цими питаннями займається *Націона-льний комітет із безпеки цивільної авіації*. Безпеку в морі покладено на Військово-Морські сили та Поліцію берегової охорони.

Паралельно було піднято безпекові стандарти на контрольно-пропускних пунктах. Для здійснення ефек-тивного контролю над кордонами в 2003 році засновано *Управління з питань імміграції та контрольно-пропускних пунктів*, завданням якого було моніторити та регулювати рух товарів і людей через кордони. Для Сінгапуру це принципово важливо, зважаючи на вигідне транзитне положення. Активно ведеться інформаційно-розвідувальна діяльність, що полягає в обміні інформа-цією про всі судна, які проходять повз територіальні води країни. Особливо засновано *Оперативну групу з безпеки суден*. Стратегія Сінгапуру щодо морської без-пеки була визнана успішною, тож держава розпочала

активно надавати консультації іншим країнам у пита-нях морської безпеки.

Проте основне завдання уряду полягає в захисті власного населення від загрози тероризму. Сінгапур зайняв безкомпромісну позицію в боротьбі з терориз-мом, тому цілком імовірними видаються терористичні напади на країну. До того ж країна є частиною концепції Daulah Islamiyah Nusantara (міфу про панісламську су-пердержаву, яка повинна охоплювати більшу частину ПСА), тому є потенційною мішенню для ісламістських організацій регіону, насамперед "Джемаа Ісламія" [4]. Крім того, Сінгапур є особливо вразливим до подібних загроз через низку інших причин, наприклад:

1) відкриті кордони, відкрите суспільство;

2) велика кількість ТНК;

3) мільйони туристів щороку;

4) висока залежність економіки від міжнародної торгівлі / перехрестя торговельних шляхів.

На державному рівні прийнято концепцію під на-звою "Тотальна оборона". Це не просто стратегія чи план, які застосовують тільки під час війни. Це цілий комплекс заходів у всіх сферах суспільного життя, покликаних консолідувати сінгапурське суспільство. Концепцію прийнято ще в 1984 р., коли було актуа-льним питання міжетнічного примирення. Вона включає шість складових: військова, цивільна, економічна, со-ціальна, психологічна й цифрова (*диджитал*) оборона. Запозичивши досвід Швейцарії та Швеції, уряд прий-няв таку концепцію передусім задля піднесення відпо-відальності сінгапурців за свою країну, а також, що головне, для підняття рівня довіри населення до уря-ду. Як бачимо, мету було досягнуто.

Задля моментального інформування громадськості було засновано EPIC (Emergency Public Information Centre). Було проведено також активну роботу уряду з мусульманським населенням з метою запобігання впливу на нього ідеології екстремізму.

Про соціальну гармонію йдеться аж у шостому роз-ділі Стратегії попри те, що саме міжетнічні протистоян-ня в минулому становили одну з найбільш серйозних загроз для безпеки Сінгапуру. Населення країни утво-рює мультиетнічне суспільство, адже має різне похо-дження, сповідує різні релігії. Спочатку окремі етнічні групи були вороже налаштованими одна до одної. Уряд Сінгапуру навіть звинувачували в дискримінації малай-ців через заборону їм вступати до Збройних сил. Трап-лялися також трагічні інциденти, пов'язані із зіткнення-ми на расовому ґрунті. Але все це в минулому. Зараз у Сінгапурі гармонійно співіснують різні культури, за це його називають туристичним раєм, адже тут можна по-знайомитися з багатьма культурами світу. Громадяни держави відчувають себе передусім сінгапурцями, а вже потім є етнічними китайцями, малайцями, індійця-ми тощо. До речі, після 9/11 активно засновувалися *Міжрасові та міжетнічні центри довіри* як платформа для обміну думок, точок зору. Освіта в Сінгапурі побу-дована таким чином, щоб діти у школах навчалися в дусі поваги до інших культур [4].

Стратегія кібербезпеки. Зважаючи на інновацій-ність економіки Сінгапуру, значну загрозу для безпеки країни становлять кібератаки, тому в 2015 році було засновано *Агентство з кібербезпеки Сінгапуру*, яке повинно співпрацювати як з іншими урядовими устано-вами, так і з приватним бізнесом (захист даних спожи-вачів) та з окремими індивідами (розвиток кіберкульту-ри). У галузі кібербезпеки Сінгапур також виступає за активну співпрацю з іншими країнами з метою досяг-нення консенсусу у формуванні норм кіберправа та підвищення покарання за злочини [8].

Загалом галузь кібербезпеки визначається як особ-ливо важлива для країни, до того ж вона надає потен-

ційні робочі місця, тому уряд фінансує спеціальні навчальні програми для сингапурців з метою формування високоосвіченої робочої сили у сфері кібербезпеки.

У 2018 році було прийнято окремий документ – Стратегію кібербезпеки, який є доступним для кожного громадянина країни (прості й доступні графіки, схеми у приємних рожево-блакитних тонах), адже в ньому йдеться не лише про кібербезпеку держави загалом, а й безпеку кожного громадянина – користувача Інтернету [8].

У передмові до Стратегії Лі Сянь Лун зазначає, що Сингапур є потужним фінансовим та торговельним хабом, тому мусить бути відкритим до нових технологій і ноу-хау. Країна має одну з найкращих діджитал-економік світу, тому активно просуває необхідність цифровізації та розвитку діджитал-сфери в межах АСЕАН. Але попри позитивні наслідки це призвело до високої вразливості економіки Сингапуру до кібератак.

Першим напрямом стратегії кібербезпеки визначено будівництво стійкої інфраструктури. У співпраці з ключовими стейкхолдерами уряд докладе зусиль для посилення стійкості критичної інфраструктури. Передусім ідеться про вдосконалення програми захисту ІСІ (критичної інформаційної інфраструктури), зокрема про систематизацію процесів управління кіберризиками в усіх критичних секторах. Крім того, у Стратегії сказано про необхідність проведення тренувань для перевірки швидкості реагування відповідних установ на потенційні кіберзагрози. Важливу увагу також приділено потребі модернізації наявних національних ресурсів, зокрема Національної групи реагування на кіберзлочини та Національного центру кібербезпеки. Водночас було ухвалено Закон про кібербезпеку, який надає Агентству кібербезпеки Сингапуру більші повноваження щодо захисту ІСІ. Крім того, подала необхідність підвищення захищеності урядових інформаційних систем і захисту персональних даних населення.

Другий напрям стратегії полягає у формуванні безпечного кіберпростору. Нові технології, безперечно, надають додаткові можливості для розвитку, але лише за умови, що вони є безпечними та надійними. Цей напрям передбачає реалізацію Національного плану боротьби з кіберзлочинністю; підвищення іміджу Сингапуру у світі як надійного інформаційного хабу; співпрацю зі світовими організаціями, урядами інших країн, постачальниками Інтернет-послуг задля швидкого виявлення та зменшення злочинного трафіку в мережі Інтернет. І звичайно, необхідний цілий комплекс заходів із метою формування загальної кіберкультури громадян.

Окремої уваги варта концепція smart-nation. Вона охоплює як зміни у свідомості громадян Сингапуру, так і дії уряду, спрямовані на втілення інновацій для покращення життя, усунення бюрократичних процедур тощо. Доцільно пригадати, що одним із перших кроків Лі Куан Ю було спрощення процедури відкриття власного бізнесу (зараз це можна зробити онлайн).

Третім напрямом стратегії визначено розвиток динамічної та життєздатної системи в кіберпросторі. Тут насамперед ідеться про співпрацю уряду з інститутами стратегічних досліджень; підтримку місцевих стартапів та тісніше партнерство між науковими колами та бізнесом. Адже маючи кваліфікованих фахівців, технологічно розвинені компанії та потужну мережу наукових досліджень, Сингапур може стати передовою країною світу із впровадження інновацій в галузі кібербезпеки та створити додаткові економічні можливості для сингапурців, що, власне, і спостерігається на сьогодні.

Останнім, проте чи не найбільш важливим, напрямом Стратегії є зміцнення міжнародного співробітництва. Кіберзагрози не обмежуються кордонами. Наслідки від кібератак впливатимуть й на інші країни через фі-

нансову й економічну взаємозалежність, тому життєво необхідною є кооперація на рівні урядів.

Сингапур виступає за активну співпрацю з міжнародним співтовариством, зокрема в межах АСЕАН, для вирішення питань транснаціональної кібербезпеки та кіберзлочинності. Передусім ідеться про спільні законодавчі ініціативи та обмін інформацією. Варто підкреслити, що саме під час головування Сингапуру в АСЕАН у 2018 р. наголошувалося на цифровій економіці та кібербезпеці. Зокрема, було ухвалено *Угоду про співробітництво у сфері онлайн-торгівлі* з метою підтримки розвитку цифрової економіки [9]. Це особливо актуально для країн регіону, адже, згідно з останніми доповідями Google, обсяги цифрової економіки країн ПСА до 2025 р. становитиме 240 млрд доларів (утричі більше, ніж на момент підписання угоди) [6].

Головування Сингапуру в АСЕАН проходило під гаслом "гнучкість та інновації". Метою діяльності було вироблення спільної ефективної відповіді на проблеми, які існують у регіоні, включаючи кіберзагрози, тероризм і негативні наслідки цифрової революції. Акцент було зроблено на необхідності скоординованого підходу АСЕАН до ІТ, щоб ефективно використовувати можливості і розв'язувати породжені ними проблеми.

Висновки. У статті простежено еволюцію основних загроз національній безпеці Республіки Сингапур і проаналізовано конкретні дії уряду, що допомогли впоратися з такими складними безпековими викликами, як загроза збройної агресії з боку сусідніх держав; міжетнічні протистояння; нестача природних життєво необхідних ресурсів тощо. На сучасному етапі основною загрозою національній безпеці вважається транснаціональний тероризм, тому саме боротьбу з ним було покладено в основу Стратегії національної безпеки Сингапуру 2004 року, чинної й донині.

З метою мінімізації загрози транснаціонального тероризму було налагоджено координацію різних урядових відомств, підвищено рівень захисту кордонів і критичної інфраструктури, а також було запроваджено комплекс заходів задля зміцнення психологічної стійкості населення.

Основними цілями стратегії безпеки були: нівелювання потенційних ризиків, підвищення захисту населення у разі непередбачуваних обставин, максимально швидке відновлення нормального стану життя.

Окрім утворення міжвідомчої мережі державних органів безпеки, наголошувалося також на потребі залучення бізнесових кіл, громадянського суспільства й окремих індивідів.

Задля консолідації сингапурської нації на державному рівні було прийнято концепцію "Тотальна оборона", що являє собою цілий комплекс заходів у всіх сферах суспільного життя. Передусім ідеться про соціальну гармонію, недопущення міжетнічних конфліктів, піднесення відповідальності сингапурців за свою країну, а також підняття рівня довіри населення до уряду.

У межах імплементації безпекової стратегії Сингапур бере активну участь у розробці загальних контртерористичних документів та приєднується до ініціатив інших країн, зокрема в галузі морської безпеки та боротьби з тероризмом.

Оскільки Сингапур має одну з найкращих діджитал-економік світу, галузь кібербезпеки визначено як особливо важливу. З метою посилення стійкості країни до потенційних кібератак було прийнято окрему стратегію, присвячену кібербезпеці. Вона передбачає будівництво стійкої інфраструктури, підвищення заходів безпеки та розвиток динамічної системи в кіберпросторі, а також зміцнення міжнародного співробітництва з метою розв'язання проблеми транснаціональної кіберзлочинності.

На сьогодні уряд не передбачає загрози національній безпеці з боку інших держав (як сусідніх, так і КНР); проводить миролюбну зовнішню політику, не втручаючись у конфлікти. Успішно вдається дотримуватися балансу сил, що став запорукою безпеки.

Основним вектором зовнішньополітичної стратегії наразі визначено АСЕАН. Попри те, що з початку 2019 року Сінгапур більше не головує в організації, вагомість країни в АСЕАН продовжує зростати. Адже в сучасному світі кількісні показники розмірів території чи демографічні чинники більше не відіграють основної ролі. Саме завдяки високому рівню розвитку економіки і вдало обраній зовнішньо-політичній стратегії Сінгапур зможе просувати власні проєкти в сусідніх країнах, приховуючи за ними збільшення свого політичного впливу, та паралельно гарантувати власну національну безпеку.

Ефективні дії уряду в боротьбі з пандемією COVID-19 вкотре засвідчили дієвість прийнятої стратегії безпеки, адже допомогли зупинити розповсюдження хвороби та в короткий строк відновити нормальний стан функціонування економіки країни.

Список використаної літератури

1. Лі Куан Ю. Сінгапурська історія: із третього світу в перший / Лі Куан Ю. – Київ : Наш формат, 2012. – 544 с.

Б. Черкас, канд. політ. наук, асист.,
Р. Тезбір, студ. 2 курсу магістратури
Киевский национальный университета имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЭВОЛЮЦИЯ СТРАТЕГИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ СИНГАПУР

Рассмотрена эволюция стратегии национальной безопасности Республики Сингапур в соответствии с конкретными угрозами на разных этапах развития страны. На основе анализа Стратегии национальной безопасности, принятой в 2004 году, автор исследует конкретные меры, принятые правительством страны для преодоления вызовов безопасности и способы налаживания межведомственной координации органов государственной власти, бизнес-структур и гражданского общества. В связи с инновационностью и открытостью экономики Республики Сингапур, значительное внимание уделено стратегии борьбы с киберугрозами, а также сотрудничеству с другими странами для совместного преодоления вызовов безопасности.

Ключевые слова: Республика Сингапур, национальная безопасность, транснациональный терроризм, межведомственная координация, кибербезопасность, социальная гармония.

B. Cherkas, PhD in Politics, Assist,
R. Tezbir, Masters Student, 2d year
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EVOLUTION OF SINGAPORE'S NATIONAL SECURITY STRATEGY

The article describes the evolution of Singapore's National Security Strategy according to specific threats at different stages of the country's development. Based on the analysis of the National Security Strategy, adopted in 2004, the author examines the specific measures taken by the Government to overcome the security challenges and ways to establish the inter-agency coordination of authorities, businesses and civil society. Given the innovation and openness of the economy of the Republic of Singapore, particular attention is paid to the Cybersecurity Strategy, as well as to the cooperation with other countries working together to overcome security challenge.

Keywords: Republic of Singapore, national security, transnational terrorism, inter-agency coordination, cybersecurity, social harmony.

УДК 323 (477+510)

І. Зіневич, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

УКРАЇНСЬКО-КИТАЙСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВІДНОСИНИ: ПЕРЕДУМОВИ, ВНУТРІШНІ І ЗОВНІШНІ ЧИННИКИ ВПЛИВУ

Розглянуто передумови становлення українсько-китайських міждержавних відносин, проаналізовано розвиток співробітництва між Україною та КНР за каденції шести президентів України, умовно виокремлено вісім етапів еволюції зносин. Проведено дослідження внутрішньо- та зовнішньополітичних чинників, які визначали курс зовнішньої політики України щодо Китаю від початку перших політичних контактів між державами, визначено головні документи, що регулюють політичні відносини між Україною та КНР.

Ключові слова: Україна, Китай, українсько-китайські відносини, зовнішня політика, внутрішні і зовнішні чинники, політичні відносини, договірно-правова база.

Постановка проблеми. З моменту встановлення українсько-китайських дипломатичних відносин пройшло майже 30 років, проте шлях, який пройшла Китайська Народна Республіка за цей відносно короткий в історичній ретроспективі час, не має аналогів у світі. Темпи розвитку Китаю перевершили рекорди "азійських

2. Field Listing – Military expenditures [Electronic resource] // The World Factbook. – Mode of access : <https://www.cia.gov/the-world-factbook/field/military-expenditures/>

3. Barron L. What We Can Learn From Singapore, Taiwan and Hong Kong About Handling Coronavirus [Electronic resource] / Laignee Barron // Time. – 2020. – Mode of access : <https://time.com/5802293/coronavirus-covid19-singapore-hong-kong-taiwan/>.

4. Jayakumar S. JI arrests: 15 years later [Electronic resource] / Shashi Jayakumar // The Straits Times. – 2016. – Mode of access : <https://www.straitstimes.com/opinion/ji-arrests-15-years-later>.

5. National Security Coordination Secretariat [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.nscs.gov.sg/index.html#abt>.

6. Russell J. Google report: Southeast Asia's digital economy to triple to \$240 billion by 2025 [Electronic resource] / Jon Russell // TechCrunch. – 2018. – Mode of access : <https://techcrunch.com/2018/11/18/google-report-southeast-asias-digital-economy-to-triple-to-240-billion-by-2025/>.

7. Singapore: National Security Strategy 2004 [Electronic resource]. – Mode of access s: <https://www.files.ethz.ch/isn/156810/Singapore-2004.pdf>.

8. Singapore's Cybersecurity Strategy [Electronic resource] // Security Agency of Singapore. – 2018. – Mode of access : <https://www.csa.gov.sg/news/publications/singapore-cybersecurity-strategy/-/media/0ecd8f671af2447890ec046409a62bc7.ashx>.

9. Tang See Kit. ASEAN economic ministers ink first e-commerce agreement [Electronic resource] / Tang See Kit // Channel NewsAsia. – 2018. – Mode of access : <https://www.channelnewsasia.com/news/business/asean-economic-ministers-ink-first-e-commerce-agreement-10920610>.

Надійшла до редколегії 03.12.19

тигрів", які свого часу здивували світову спільноту. На очах цілого світу в дуже короткий час ця держава зазнала найбільших трансформацій у світі, а її статус на міжнародній політичній арені змінився кардинально: від "країни, що розвивається" до "другої економіки у світі", яка вже наближається до першості.